

مهارت‌های گردآوری اطلاعات، ضرورت عصر حاضر

• دکتر ایرج رداد^۱

عضوت هیئت علمی دانشگاه امام رضا (ع)

به نوعی «قوانین»^۲ وی برای رسیدن به موفقیت تجاری، مالی و به‌طور کلی زندگی محسوب می‌شوند، در اختیار دیگران گذاشته است.^۳

کتاب حاضر که از مجموعه «تفکر سریع برای مدیران» است، به «گردآوری اطلاعات» اختصاص دارد. متن انگلیسی این کتاب را نخستین بار در نوامبر ۲۰۰۰ انتشارات پرینتس - حال منتشر کرد.^۴ عنوان اصلی آن "Fast Thinking" می‌باشد که در ترجمه حاضر به «گردآوری اطلاعات» اکتفا شده است.

هدف اصلی از نگارش این اثر آنگونه که نویسنده خود اذعان می‌دارد، آموزش مهارت‌های اساسی، کسب دقیق و سریع اطلاعات مهم و مناسب برای نوشتن طرح یا گزارش یا آماده‌شدن برای ارائه یک سخنرانی است. شیوه ارائه مطالب طوری است که ضمن طرح مطالب اصلی و قراردادن خواننده در موقعیت‌هایی واقعی (با استفاده از مثال‌های ملموس)، به نکات کاربردی‌تر و تمرینی نیز در قالب کادرهایی مجزا شامل «تفکر زیرکانه»، «تفکر سریع» و «برای بعدها» اشاره می‌شود. علاوه بر آن برخی از نکات ویژه به‌گونه‌ای برجسته در حاشیه عمودی صفحات فرد نقش بسته است تا توجه خواننده را بیشتر جلب کند.

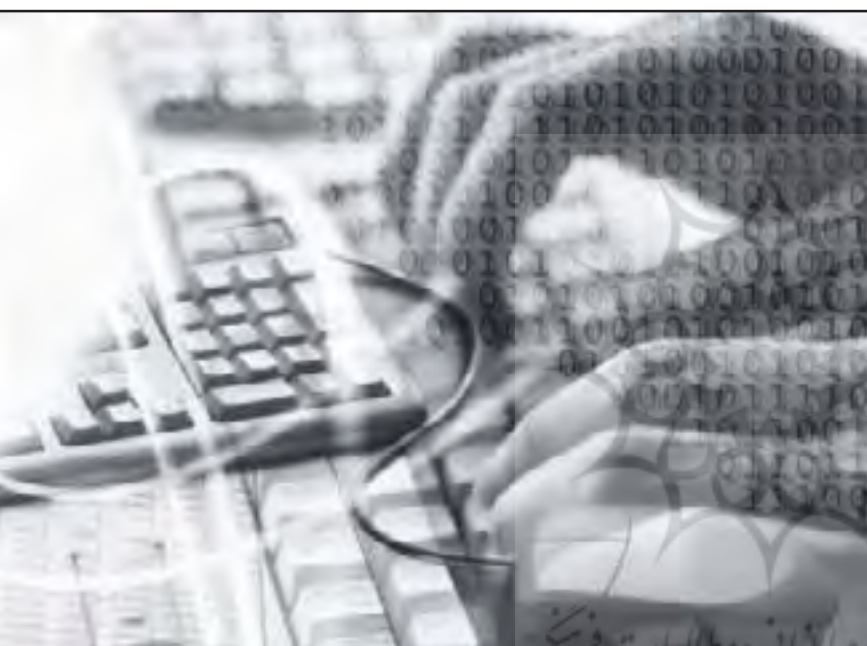
مخاطبان اصلی اثر حاضر را ظاهراً مدیران شرکت‌های تجاری و فعالان حوزه کسب‌وکار تشکیل می‌دهند. اما از آنجاکه جست‌وجو و گردآوری اطلاعات مسئله مبتلابه همه اقشار جوامع امروزی است، می‌تواند مورد استفاده تمام کسانی

■ تمپلر، ریچارد. گردآوری اطلاعات (از مجموعه تفکر سریع مدیر)، ترجمه: ضیاءالدین تاج‌الدین، تهران: قدیانی، ۱۳۸۶، ۹۸ ص، شابک: ۹۶۴-۴۱۷-۶۴۰-۵

ریچارد تمپلر، نویسنده انگلیسی، تاکنون شصت عنوان کتاب در زمینه‌های مختلف از اصول کسب و کار گرفته تا موفقیت شخصی نوشته است که برخی از آنها از پرفروش‌ها بوده‌اند.^۵ وی دارای سی سال تجربه در جهان تجارت بوده و در شرکت‌های مختلف فعالیت داشته است و هم‌اکنون مدیریت چند شرکت متعلق به خود را به‌عهده دارد. تمپلر تجربه‌های خود را در مسیر موفقیت با نگارش مجموعه‌ای از کتاب‌ها که

تدوین کتاب بر این فرض استوار است که خواننده حداکثر یک یا دو روز فرصت دارد تا اطلاعات لازم را به‌دست آورد، لذا شگردها و میان‌برهای گردآوری اطلاعات به‌روشنی و سادگی درهم‌آمیخته شده و به‌قدری کوتاه است که می‌توان آنها را به‌سرعت خواند

قرارگیرد که موفقیت در زندگی حرفه‌ای‌شان در گرو کسب سریع اطلاعات است.

ساختار محتوایی کتاب

کتاب در پنج فصل کوتاه براساس مراحل اصلی کسب سریع اطلاعات و دو فصل تکمیلی حاوی اطلاعات بیشتر تدوین شده است. چنانکه نویسنده در پیش‌گفتار می‌نویسد، تدوین کتاب بر این فرض استوار است که خواننده حداکثر یک یا دو روز فرصت دارد تا اطلاعات لازم را به‌دست آورد، لذا شگردها و میان‌برهای گردآوری اطلاعات به‌روشنی و سادگی درهم‌آمیخته شده و به‌قدری کوتاه است که می‌توان آنها را به‌سرعت خواند.

فصل اول به فنون تعیین اهداف در فرایند گردآوری اطلاعات می‌پردازد و خواننده از این رهگذر با چگونگی تعیین هدف کلی و اهداف کوچک‌تر آشنا می‌شود. همان‌گونه که پیشتر اشاره شد اساساً این اثر مختصر برای مدیران و فعالان حوزه تجارت تألیف شده است، از این‌رو اغلب مثال‌ها نیز از محیط کسب‌وکار برگرفته شده است. با این حال این امکان میسر است که فنون مربوط را به سایر حوزه‌ها نیز تعمیم داد. فصل دوم به تشخیص اطلاعات اختصاص دارد و نویسنده در آن به طرح مسائلی درباره انواع اطلاعات، کاربر نهایی، هزینه و حجم اطلاعات موردنیاز می‌پردازد. تا این فصل از کتاب، فعالیت‌هایی تشریح شده‌اند که فرد پیش از اقدام به گردآوری اطلاعات باید آنها را بیاموزد.

در فصل سوم منابع بالقوه اطلاعات معرفی و مزایا و محدودیت‌های برخی از آنها به‌اختصار ذکر شده است. در پایان این فصل سه پایگاه اینترنتی شامل نشریات الکترونیکی معرفی شده‌اند که می‌توانند منابع مناسبی برای دسترسی خوانندگان به مقالات معتبر علمی در زمینه‌های مختلف باشند.

فصل چهارم به اینترنت و ابزارهای گردآوری اطلاعات در آن اختصاص دارد. در این فصل خواننده با شبکه اینترنت

و مزایا و مخاطرات استفاده از آن آشنا می‌شود. همانند سایر فصل‌ها، مطالب این فصل نیز در نهایت اختصار بیان و به ذکر مفاهیم و فنون کلیدی و پایه اکتفا شده است. معرفی انواع موتورهای جست‌وجو، شیوه استفاده و امکانات آنها و برخی از شگردهای جست‌وجوی اطلاعات از مطالب اصلی این فصل هستند.

شیوه‌های ارزیابی صحت و اعتبار اطلاعات گردآوری شده از اینترنت مبحث اصلی فصل پنجم را تشکیل می‌دهد. نویسنده در این فصل ضمن یادآوری اینکه شبکه اینترنت سرشار از انواع اطلاعات کاذب و گمراه‌کننده است، تکنیک‌هایی را برای واریسی اطلاعات معرفی می‌کند. بحث‌های طرح‌شده درباره چهار محور دقت، اصالت، قدمت و قابلیت دسترسی اطلاعات است و خواننده با شگردها و میانبرهای ارزیابی اطلاعات در این موارد آشنا می‌شود.

بخش پایانی کتاب را دو فصل تحت عنوان «سریع اما

**سرعت، حرف اول را در یادگیری
فنون مربوط به گردآوری اطلاعات
در این کتاب می‌زند و به‌رغم ادعای
نویسنده مبنی بر حفظ دقت در عین
سرعت، در برخی از جاها می‌توان
به شواهدی مبنی بر قربانی شدن
دقت به پای سرعت پی برد**

اشاره‌ای به نحوه کنترل موارد نشده است. نکته قابل توجه و در عین حال آزاردهنده تکراری بودن برخی از مطالب است که امروزه اعتباری ندارد. همان‌گونه که در مقدمه اشاره شد تاریخ انتشار این اثر سال ۲۰۰۰ بوده است و با توجه به پیشرفت غیرقابل انکار فناوری اطلاعات، به‌ویژه شبکه اینترنت و ابزارهای آن در این مدت تقریباً ده‌ساله، برخی از موارد بیش از حد کهنه به‌نظر می‌رسد و کاربرد ندارد. برای نمونه در بحث سخت‌افزار مناسب (ص ۸۴ و ۸۸) از کنار گذاشتن رایانه‌های ۲۸۶ یاد شده است که کاربران امروزی حتی خاطره‌ای از این مدل رایانه‌ها در ذهن ندارند. نمونه‌های دیگر از اطلاعات منسوخ مربوط به ویژگی‌های موتورهای جست‌وجو است.

در قسمت دیگری (ص ۴۰) اشاره شده که درج کلیدواژه washing بدون استفاده از علامت نقل قول، موجب می‌شود تا موتور جست‌وجو مدارک حاوی واژگانی همچون Washington را نیز بازیابی کند، در حالی که این نقیصه اکنون در موتورهای جست‌وجوی رایج کاملاً منتفی است. یا در جای دیگری (ص ۴۶) اشاره شده است که آغاز واژگان خاص با حرف بزرگ در نتایج بازیابی موتورهای جست‌وجو مؤثر است. برای مثال چنانچه به دنبال مدارکی درباره شرکت رایانه‌ای اپل^۶ می‌باشیم، اگر از حروف کوچک استفاده کنیم (apple) با ریزش کاذب مواجه شده مدارکی را نیز مشاهده خواهیم کرد که هیچ ربطی به شرکت مذکور نداشته و مثلاً مربوط به میوه سیب است. در حالی که سازوکار جست‌وجوی موتورهای نمایه‌ای حساس به حالت نوشتن نبوده، کماکان تفاوتی بین دو حالت Apple و apple قائل نمی‌باشد و نتایج یکسانی را در پی دارد.

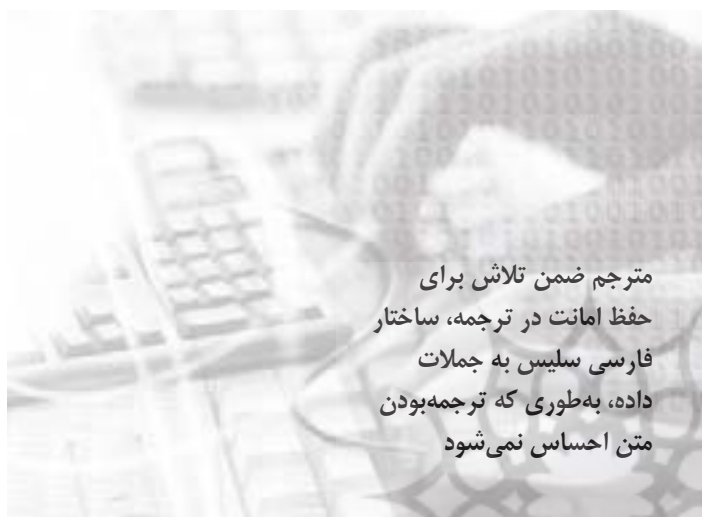
همان‌طور که از فحوای کلام در پیشگفتار اثر برمی‌آید سرعت، حرف اول را در یادگیری فنون مربوط به گردآوری اطلاعات در این کتاب می‌زند و به‌رغم ادعای نویسنده مبنی بر حفظ دقت در عین سرعت، در برخی از جاها می‌توان به شواهدی مبنی بر قربانی شدن دقت به پای سرعت پی برد. برای مثال در صفحه ۵۸ برای جست‌وجوی واژگان هم‌ریشه^۷

نه حالا» و «زیرکانه اما کند» تکمیل می‌کنند که به برخی از مسائل جانبی گردآوری اطلاعات می‌پردازند. در فصل «سریع اما نه حالا» خوانندگان با ویژگی‌های سخت‌افزاری مناسب اتصال به اینترنت و دسترسی به اطلاعات اعم از مودم، دیسک سخت، پهنای باند، اندازه نمایشگر و نظایر آن و همچنین برخی از مهارت‌های شخصی نظیر تندخوانی آشنا می‌شوند.

در فصل «زیرکانه اما کند» برخی از تأمین‌کنندگان اطلاعاتی پشت اینترنت معرفی می‌شوند که گرچه کسب اطلاعات از آنها نسبت به اینترنت وقت‌گیرتر و کندتر به‌نظر می‌رسد، اطلاعات حاصل از آنها اعتبار، عینیت و ارزش بیشتری دارد.

سخنی کوتاه در نقد کتاب

این اثر در حکم دستنامه بسیار مختصری است که در عین موجز بودن، برخی از کلیدهای اصلی را در اختیار خواننده قرار می‌دهد و او را گام به گام در مسیر کسب اطلاعات به پیش می‌برد. در عین حال، اختصار و سرعت انتقال تیغ دو دمی بوده که در برخی از مواقع موجب الکن و ابتر باقی ماندن مطالب شده است. برای مثال در بحث بررسی پایگاه وب (ص ۶۹) برخی از معیارها در حد طرح چند پرسش باقی مانده و هیچ

مترجم ضمن تلاش برای
حفظ امانت در ترجمه، ساختار
فارسی سلیس به جملات
داده، به طوری که ترجمه بودن
متن احساس نمی‌شود

استفاده از علامت * پس از ریشه واژه موردنظر (مثلاً *danc) پیشنهاد شده است که عملاً این علامت کاربردی در برخی از موتورهای جست‌وجو از جمله گوگل ندارد. یا در جایی دیگر (ص ۵۵) به عملگر AND در جست‌وجوهای ترکیبی اشاره شده است بدون ذکر این واقعیت ضروری که اکثر موتورهای جست‌وجو به‌طور پیش‌فرض درج هیچ‌گونه عملگر میان‌واژگان عبارت جست‌وجو را مترادف با استفاده از عملگر AND می‌دانند و به‌طور خودکار و بدون نیاز به درج آن، این عملگر میان‌واژگان موردنظر لحاظ می‌شود. یا در جای دیگری (ص ۵۷) مبدع جبر بولی آقای بولز، به‌جای بول، معرفی شده است که امید است این اشتباه صرفاً یک اشتباه تایپی باشد یا حداقل هنگام ترجمه این اشتباه صورت نگرفته باشد.

مواقع چنانچه معادل انگلیسی برخی از اصطلاحات تخصصی (نظیر حلقه وب، موتورهای فراجست‌وجو، گوفر، موتورهای جست‌وجوی چندگانه و نظایر آن) به‌صورت زیرنویس یا داخل پرانتز فراهم می‌آمد، برای مخاطبانی که خواهان کسب اطلاعات کامل‌تر در سایر منابع هستند، مفید واقع می‌شد، زیرا ممکن است ترجمه‌های دیگری از این اصطلاحات در دیگر منابع ارائه شده باشد.^۹

در مجموع می‌توان گفت این کتاب کوچک به‌عنوان یک مرجع مختصر برای یادگیری روش‌های گردآوری سریع اطلاعات تا حد قابل‌قبولی مفید به‌نظر می‌رسد. اگرچه بنا به ماهیت گسترده و سهل‌و‌ممتنع‌بودن اطلاع‌یابی در محیط‌های جدید اطلاعاتی به‌ویژه اینترنت، استفاده از سایر منابع مفصل‌تر و تخصصی‌تر در کنار این اثر مجمل به‌خصوص برای مبتدیان این حوزه اجتناب‌ناپذیر می‌نماید. آشنایی با برخی از سایت‌ها و پایگاه‌های مرجع که جای ذکر برخی از آنها در این کتاب خالی است، و همچنین معیارهای مورد‌استفاده در ارزیابی اطلاعات بازیابی‌شده و پایگاه‌های وب، معرفی و کاربرد سایر ابزارهای اینترنت نظیر راهنماهای وب، پورتال‌ها، کتابخانه‌های رقومی، دروازه‌های اطلاعاتی و نظایر آنها برای هر کاربر اینترنت اعم از حرفه‌ای و مبتدی می‌تواند ثمربخش باشد که در این مختصر مجال پرداختن به آنها فراهم نیامده است.

در پایان باید به یکی از نقاط قوت این اثر، یعنی ترجمه نسبتاً روان آن اشاره کرد. مترجم ضمن تلاش برای حفظ امانت در ترجمه، ساختار فارسی سلیس به جملات داده، به‌طوری که ترجمه‌بودن متن احساس نمی‌شود. البته اگر نخواهیم نام «نقص» را بر آن بنهیم، به‌نظر می‌رسد در پاره‌ای

پی‌نوشت‌ها:

1. irajradad@yahoo.com
2. <http://www.redaudio.co.uk/people/richard-templar>. Accessed on: 1388/2/23
۳. مجموعه‌ای از آثار وی با همین لفظ یعنی "Rules" آغاز شده‌اند.
4. http://en.wikipedia.org/wiki/Richard_Templar. Accessed on: 1388/2/23
5. http://www.amazon.com/Fast-Thinking-Finding-Facts-Speed/dp/0273653199/ref=sr_1_20?ie=UTF8&s=books&qid=1242406640&sr=1-20
6. Apple
7. truncation
8. Boole